

Pieksämäen kaupungin HYVINVOINTIRAPORTTI 2022

SISÄLLYS

1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen taustaa	1
2. Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	2
2.1. TEAviisari	3
2.2. HYTE-kertoimet	4
2.3. HYTE-kertoimen prosessi-indikaattorit	7
2.3.1 Perusopetus (4 yksittäistä indikaattoria)	8
2.3.2 Liikunta (5 yksittäistä indikaattoria)	10
2.3.3 Kuntajohto (5 yksittäistä indikaattoria)	12
3. Hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi vuoden 2022 osalta	14
Painopiste 3.1. Lisäämme yhdessä tekemistä ja alueellista yhteistyötä vahvistaaksemme asukkaiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta	15
Painopiste 3.2. Investoimme kestävään hyvinvointiin kehittämällä asukkaiden hyvän elämän edellytyksiä Pieksämäellä	18
Painopiste 3.3. Vahvistamme ja kehitämme turvallisuuskulttuuria ehkäisemällä hyvinvointia vaarantavia riskitekijöitä	27
4. Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset	30
5. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat	32
6. Kertomuksen vastuutaho ja laatijat	33
7. Kertomuksen hyväksyminen	33

OSA 1

VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2022

Kuntien tulee lakisääteisesti laatia säännöllisin väliajoin hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, joiden avulla seurataan terveyden edistämistä. Valtuustolle laaditaan kerran valtuustokaudessa laajempi hyvinvointisuunnitelma ja -kertomus. Tämän lisäksi kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain. Tämä asiakirja on Pieksämäen kaupungin vuosittainen raportti 2022. Uutena asiana tässä hyvinvointiraportissa on huomioitava se, että sote-uudistus toteutui 1.1.2023. Uudistuksessa sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisalle. Valmistelutyö näkyi jo toimintavuoden 2022 aikana. Hyvinvoinnin suunnittelussa tärkeää on pitää katse tulevaisuudessa ja turvata kunnan toimintaedellytykset pitkällä aikavälillä. Uudistuksen jälkeen kunnan lakisääteisiä tehtäviä ovat hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä ehkäisevä päihdetyö kuntatasolla. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612 / 2021.) Uutena tehtävänä kunnille tulee yhteistyön tekeminen hyvinvointialueen kanssa.

1 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen taustaa

Hyvinvointikertomus on eri toimialojen yhteistyössä tekemä asiakirja, jonka tarkoitus on toimia johtamisen työvälineenä, poliittisen päätöksenteon tukena sekä strategiatyön perustana. Se on tiivis kuvaus hyvinvoinnista ja terveydestä sekä kunnan toimista niiden edistämisessä. Hyvinvointikertomus kokoa olemassa olevan hyvinvointitiedon yhteen asiakirjaan. Se sisältää katsauksen kuntalaisten hyvinvointiin sekä siihen vaikuttaviin tekijöihin, suunnitelman kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä sekä arvioinnin toteutuneesta hyvinvoinnin edistämistoiminnasta. Pieksämäen kaupungin sähköinen hyvinvointisuunnitelma vuosille 2022–2025 hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 6.6.2022 (§ 37).

Terveydenhuoltolain (1326 / 2010) 12. §:ssä todetaan: Kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus". Kuntalain (410 / 2015) mukaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen on kunnan keskeinen perustehtävä.

Huomioitavaa on korona-ajan tuomat riskit kuntalaisten hyvinvoinnille. Sote-uudistuksen myötä hyvinvointityö jakaantuu sekä kunnille ja hyvinvointialueelle. Jatkossa kunnan suunnitelma kattaisi kuntaan jäävät toiminnot ja hyvinvointialueen alueellinen suunnitelma hyvinvointialueen palvelut. Ehkäisevä päihdetyö ja ehkäisevä lastensuojelu, jotka ovat osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, ovat jatkossa sekä kunnan että hyvinvointialueen tehtäviä. Ehkäisevän päihdetyön vastuut on nimettyä nuorisotoimessa.

2 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Arviointi on koottu monialaisesti hyvinvointisuunnitelmassa valtuuston hyväksymien arviointikriteereiden sekä tilastojen ja verkostossa nousseiden huolen aiheiden pohjalta. Tähän hyvinvointiraporttiin 2022 on valittu myös kaikki sähköisen hyvinvointikertomuksen tarjoamat vuosiraportin perusindikaattorit. Raportissa on mukana hyte-kertoimen tulos- ja prosessi-indikaattorit, jotka ovat avattu taulukossa.

TEAvisari on työväline kunnille. Se on maksuton ja avoin vertailutietojärjestelmä, joka tukee kuntien ja alueiden terveydenedistämistyön suunnittelua ja johtamista. Palveluun kootaan säännöllisesti tiedot suoraan kunnista ja tilastoista. TEAvisari tuo esille kunnan toimintaa kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. TEA-termillä tarkoitetaan yhteisön terveydenedistämisaktiivisuutta. (TEAvisari 2022, THL 2022.)

Etelä-Savon maakunnan hyvinvointisuunnitelmassa 2021–2024, joka kattaa koko väestön hyvinvointia koskevia tavoitteita ja indikaattoreita, linjataan seuraavat hyvinvointia koskevat painopisteet:

- 1. Lisäämme yhdessä tekemistä ja alueellista yhteistyötä vahvistaaksemme asukkaiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta,**
- 2. Investoimme kestäväan hyvinvointiin kehittämällä asukkaiden hyvän elämän edellytyksiä Pieksämäellä sekä**
- 3. Vahvistamme ja kehitämme turvallisuuskulttuuria ehkäisemällä hyvinvointia vaarantavia riskitekijöitä.**

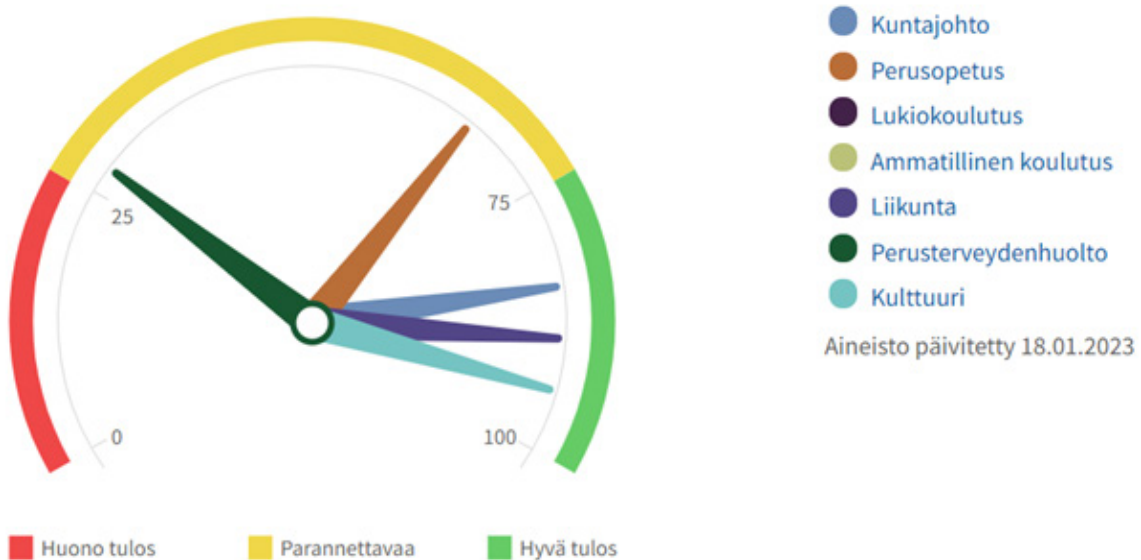
Edellä mainitut painopisteet huomioidaan kunnan keskeisissä strategioissa ja toimenpideohjelmassa läpileikkaavasti sekä Pieksämäen hyvinvointisuunnitelmassa.

2.1. TEAviisari

Terveydenedistamisaktiivisuutta mitataan TEAviisarissa seitsemältä toimialueelta. Nämä ovat perusterveydenhuolto, perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, liikunta, kuntajohto ja kulttuuri. TEAviisari antaa yleiskuvan kunnan terveydenedistamisaktiivisuudesta (kuva alla) ja sivustolta löytyvät myös yksityiskohtaisemmat tiedot. Tarkemmat TEAviisarin vertailutiedot löydät [täältä](#). Alla kuva ja yhteenveto taulukko kaikista sektoreista.

Kaikki sektorit : Pieksämäki 2022

Pisteet	Pieksämäki	Iisalmi	Varkaus	Heinola	Etelä-Savon hyvinvointialue	Koko maa
Kaikki sektorit	72	74	74	71	67	68
Kuntajohto	84	85	91	86	69	79
Perusopetus	66	65	74	61	66	64
Lukiokoulutus	..	77	84	60	65	66
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	71	63
Liikunta	89	84	77	89	64	72
Perusterveydenhuolto	28	66	75	69	67	70
Kulttuuri	94	72	45	58	66	66

Arviointi

Kaikkien sektoreiden yhteenvedossa olemme samalla tasolla kuin verrokkikunnat, ainut selkeästi heikompi tulos tulee perusterveydenhuollon osalta. Parannettavaa löytyy kuitenkin kaikilla sektoreilla. Lukiokoulutus ei ole vastannut TEAviisarin kyselyyn ja sieltä vastaukset ovat saamatta. Huolehditään, että seuraavassa tilaston keruussa lukio on mukana. Kulttuurin TEAviisarissa etenkin kulttuurin saavutettavuus ja kulttuurihyvinvointia tukevat toiminnot toteutuivat hyvin Pieksämäellä. Kulttuuritoimijoiden avustukset on saatu edelleen pidettyä hyvällä tasolla ja jopa hieman nostettua euromäärää. Perusopetuksessa kehittämiskohteena on yhteiset toimintamallit istumisen vähentämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi sekä yksinäisyyden vähentämiseksi. Pieksämäen perusopetuksessa on käytössä pitkät liikuntavälitunnit kaikilla kouluilla ja fyysistä aktiivisuutta on pyritty lisäämään ns. liikkuva koulu -periaatteilla ja toiminnallista oppimista lisäämällä. Yksinäisyyttä pyritään vähentämään sitouttava kouluyhteisötyö -hankkeeseen osallistumalla, jossa Pieksämäen kaupunkiin on palkattu kasvatusohjaaja alakouluihin ns. matalan kynnyksen yhteisöllisen oppilashuollon ammattilaiseksi. Kuntajohdon osalta terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen organisointia, vastuun määrittelyä ja toimeenpanoa on vielä hyvä avata, joskin sitä on jo aloitettu tekemään syksyllä 2022. Kestävän kehityksen toimenpiteitä ja ekotukihenkilötoimintaa on edelleen kehitettävä kaupungissa. Liikuntatoimessa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen resursointia esim. henkilöstön mitoitusta ja osaamista on tarve kehittää sekä lisätä. Perusterveydenhuollossa ei ole esimerkiksi terveystieteiden käytössä asiakkaiden itsensä raportoimia terveyttä ja toimintakykyä raportoivia (PROM) tai asiakaskokemusta mittaavia (PREM) mittareita eikä myöskään kunnan verkkosivuilla avoimesti kertoa omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksista. Mm. näistä johtuen huonot kokonaispisteet. Raskausajan seulonnat ovat taas Pieksämäellä suositusten mukaisesti hoidettu 100 %.

2.2 HYTE-kertoimet

Kunnille on otettu vuoden 2023 alusta käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

HYTE-kertoimen tulosindikaattorit

HYTE-kertoimen tulosindikaattorit mittaavat muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä. Tulosindikaattorit on valittu siten, että kunta voi omalla toiminnallaan vaikuttaa tuloksiin.

Lisäksi eri ikäryhmät ovat indikaattoreissa edustettuina. Jotta kunnan väestörakenne, sairastavuus tai työttömyystilanne eivät vaikuttaisi tulokseen, mitataan indikaattoreissa muutosta. Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden tai mittausajankohdan erotus, jotta saadaan tapahtunut muutos. Jos indikaattorin arvo on jo tavoitetilassa, saa kunta sen osalta maksimipisteet. Ongelman yleisyyttä kuvaavissa indikaattoreissa tavoitetasona pidetään alle 5 % esiintyvyyttä kohdejoukossa. Tavoitteena on, että kunnat olisivat mahdollisimman samalla viivalla ja niiden olisi mahdollista saada näissä asioissa todettavia, hyviä muutoksia aikaan.

Tulosindikaattorit ovat:

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista.

Lähde: Kouluterveyskysely (uusin 2021)

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (P) (VÄH-A) (VÄH-K)

34.07

Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista.

Lähde: Kouluterveyskysely.

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista (T) (VÄH-A)

30.98

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä.

Lähde: Tutkintorekisteri (tilastokeskus).

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (T) (VÄH-K)

8.75

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä.

Lähde: Toimeentulotukirekisteri.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet
25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä
väestöstä
(T) (VÄH-A) (VÄH-K)

66.67

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä.

Lähde: Eläketurvakeskus.

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-
vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä
(P)

-8.40

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön. Lähde: Sotkanet.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät
hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000
vastaavanikäistä (vuosi 2018 ennakkotieto)
(T) (VÄH-K)

-4.20
→

Arviointi

Pieksämäellä 8. ja 9. luokan oppilaista terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien määrä on noussut vuodesta 2019 vuoteen 2021 3,6 % ollen 2021 vuonna 24,4 % kaikista 8. ja 9. -luokkalaisista. Samaan aikaan myös lihavuusindeksi on kohonnut 8.-9. -luokkalaisten osalta 8,4 % edelliseen tilastoon verrattuna. Verrokkikuntiin nähden tulos on huonoin. Liikunnan ja ravinnon merkitystä kasvavan nuoren elämässä tulee tarkastella ja pohtia keinoja, miten asiaan voidaan verkostoyhteistyössä vaikuttaa.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus on pienentynyt edelliseen mittaukseen verrattuna, ollen hyvällä tasolla myös muihin verrokkikuntiin nähden. Tässä on tehty verkoston kanssa hyvää yhteistyötä ja kehitetty yhdessä mm. Ohjaamo-konseptia Pieksämäellä.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden kotitalouksien määrä on vähenemään päin ja verrokkikuntiin nähden Pieksämäki on hyvällä tasolla. Vaikka toimeentulotuen saajia oli vuonna 2020 vähemmän kuin vuosina 2018–2019, on toimeentulotuen saajia edelleen paljon.

Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25–64-vuotiaiden määrä on hieman vähentynyt. Työkyvyttömyyseläkkeen saaminen ilmaisee pitkäaikaista tai pysyvää työkyvyttömyyttä. Yleisimmät sairausryhmät sen taustalla ovat mielenterveyden häiriöt ja tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, yksittäisistä sairauksista depressio ja selkäsairaudet.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön indikaattori ilmaisee vuoden aikana kaatumisen tai putoamisen vuoksi sairaanhoitoa saaneiden 65 vuotta täyttäneiden potilaiden hoitajaksojen lukumäärän kymmentä tuhatta vastaavan ikäistä asukasta kohti. Väestötietona käytetään keskiväkilukua. Luku on Pieksämäellä pienentynyt aikaisempiin vuosiin verrattuna. Kaiken ikäisten pieksämäkeläisten turvatietoja ja -taitoja sekä turvallisuustyöhön osallistumista tulisi vahvistaa. Kolmas sektori on keskeinen toimija mm. yksilöiden kriisinsietokyvyn parantamisessa. Järjestöt toimivat lähellä kansalaisia ja tarjoavat monenlaisia oppimisen, osallistumisen sekä vaikuttamisen mahdollisuuksia. Erityisesti lasten ja nuorten parissa työskentelevien turvallisuusosaamista olisi tuettava ja vahvistettava perus- ja täydennyskoulutuksen avulla.

2.3 HYTE-kertoimen prosessi-indikaattorit

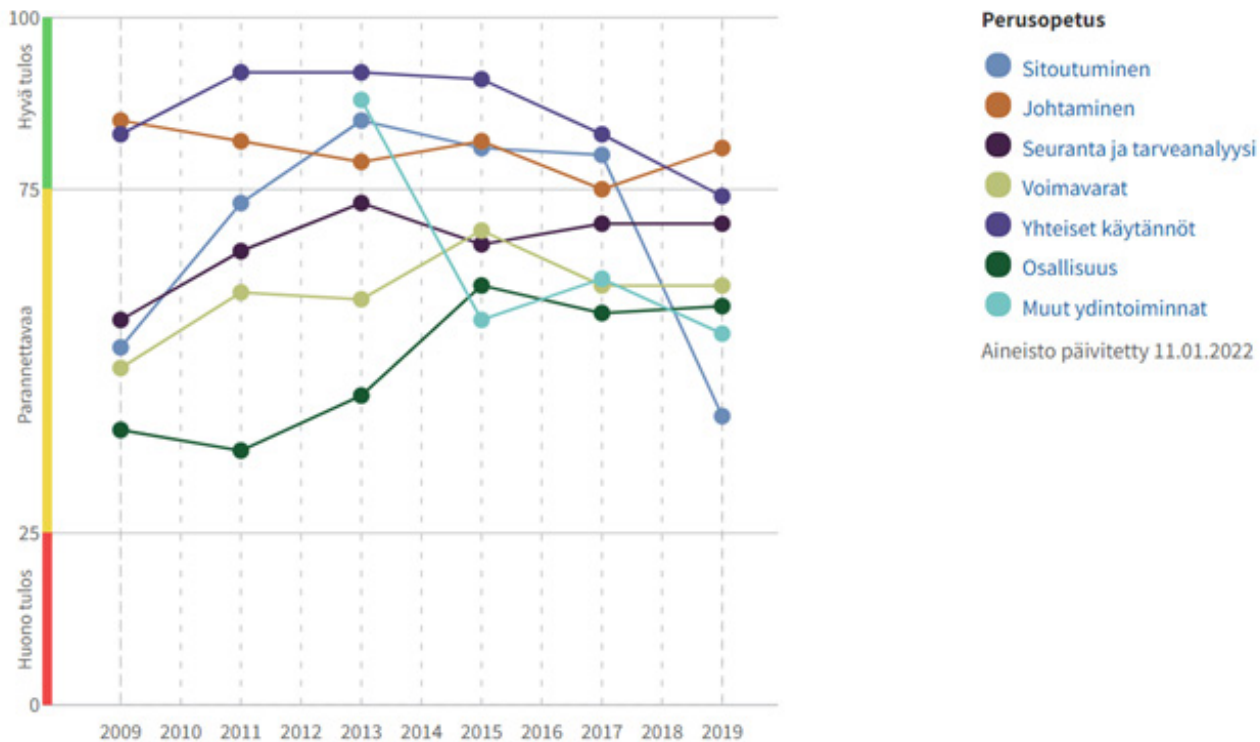
Toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattorien avulla pyritään vastaamaan siihen millaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on. Prosessi-indikaattoreista neljä mittaa kunnan terveydenedistämiseksiaktiivisuutta (TEA) peruskouluissa, viisi liikuntatoimessa ja viisi kuntajohdossa. Ne kuvaavat edellytysten luomista vaikuttavalle ja koordinoitulle hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Prosessi-indikaattorit on kerätty THL:n TEA-tiedonkeruiden yhteydessä suoraan kunnista. Prosessi-indikaattorit Pieksämäen osalta vuodelta 2021 on etsitty TEA-viisarista tähän raporttiin siltä osin, kuin ne ovat löydettävissä.

2.3.1 Perusopetus (4 yksittäistä indikaattoria)

Perusopetus : Pieksämäki

← Pisteet	Pieksämäki	Heinola	Iisalmi	Jämsä	Varkaus	Etelä-Savon maakunta	Koko maa
Perusopetus	63	61	73	68	68	68	66
Sitoutuminen 	42	56	75	56	54	65	60
Johtaminen 	81	72	87	91	74	71	68
Seuranta ja tarveanalyysi 	70	58	75	65	72	73	68
Voimavarat 	61	60	48	62	60	59	57
Yhteiset käytännöt 	74	66	83	70	88	85	82
Osallisuus 	58	60	77	72	68	65	65
Muut ydintoiminnot 	54	57	67	61	63	59	62

Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, joissa kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus on tehty terveydenhuoltolain edellyttämällä aikavälillä kolmen vuoden välein.

- Kaikissa Pieksämäen kaupungin perusopetuksen kouluissa on tehty koulu ympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastukset kolmen vuoden välein, ka = 1.

Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, joissa poissaolojen kokonaismäärä on tiedossa.

- Kaikissa Pieksämäen kaupungin perusopetuksen kouluissa poissaolojen kokonaismäärä on tiedossa, ka = 1.

Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, joissa on käytössä pitkät liikuntavälitunnit.

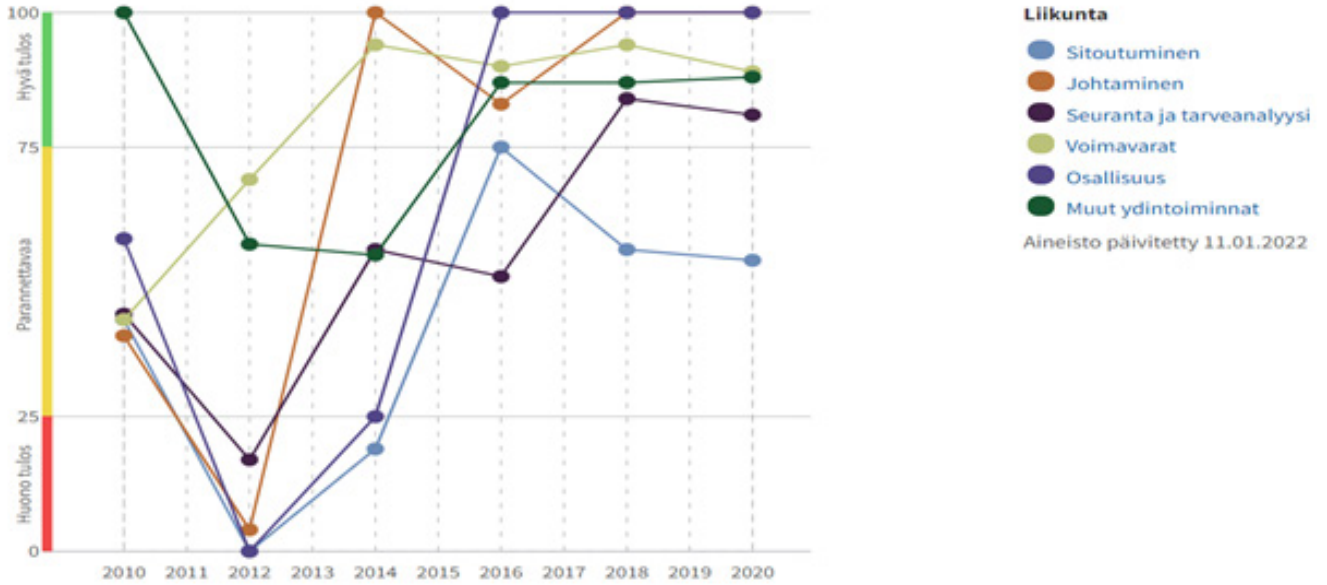
- Kaikissa Pieksämäen kaupungin perusopetuksen kouluissa on käytössä pitkä liikuntavälitunti, ka = 1.

Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, joissa noudatetaan kouluruokailusuositusta (2008, 2017) koululounaan ja välipalojen järjestämisessä.

- Kaikissa Pieksämäen kaupungin perusopetuksen kouluissa noudatetaan kouluruokasuositusta, ka = 1.

Liikunta : Pieksämäki

← Pisteet	Pieksämäki	Heinola	Iisalmi	Jämsä	Varkaus	Etelä-Savon maakunta	Koko maa
Liikunta	85	88	76	67	69	64	72
Sitoutuminen 	54	75	50	50	58	53	62
Johtaminen 	100	100	93	87	80	73	83
Seuranta ja tarveanalyysi 	81	78	56	36	14	41	54
Voimavarat 	89	84	67	75	70	64	63
Osallisuus 	100	100	100	100	100	95	95
Muut ydintoiminnat 	88	90	92	53	88	60	75

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa.

- Lapsille ja nuorille suunnatut uimakoulut ja vauvauinnit toteutuivat suunnitellusti. Uimakouluja oli kaikkiaan 5 kpl ja vauvauinteja 12 kpl. Uimahallissa toteutettiin 3 peuhupäivää ja kannustettiin näin lapsia ja nuoria käyttämään uimahallin palveluja vapaa-ajalla. Lomaviikoille järjestettiin uintikampanjoita ja teemapäiviä.
- Liikuntasalien vuorot jaetaan ikäryhmäperiaatteella, että lapset ja nuoret saavat harrastaa iltaisin riittävän aikaisin.

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen.

- Kokouksia oli vuoden aikana 4, joihin kaikkien seurojen edustus oli kutsuttuna paikalle. Tapaamisissa keskusteltiin liikunnan yleisistä asioista, seuravuorojen jakoperusteista ja avustusten hakemisen perusteista.

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille.

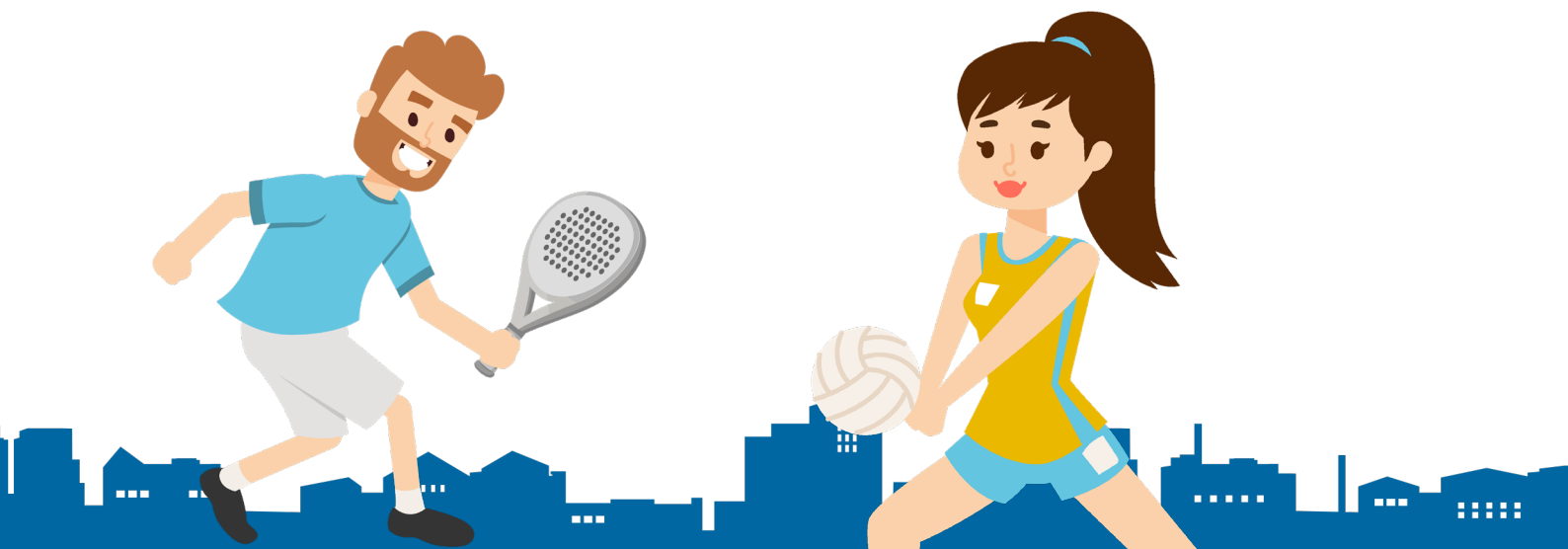
- Pieksämäellä on aktiivinen liikunnan harrastetoiminnan PAHL-toiminta, jossa kannustetaan liikkumaan eri pallopelien osalta, ilman kilpaurheilun tavoitetta. Seutuopisto tarjoaa monipuolisia liikunta- ja tanssiryhmiä lapsille ja nuorille: satutansseja on 3 ryhmää, tanssijamitusryhmä, streetdance 2 ryhmää, tiktok-tanssi, ja jumppana supersankarijumppaa, tempuakroa, satujoogaa. Ryhmissä on yhteensä 159 lasta ja nuorta.

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat valmisteilla olevien lautakuntapäätösten vaikutusten ennakkoarviointiin (EVA).

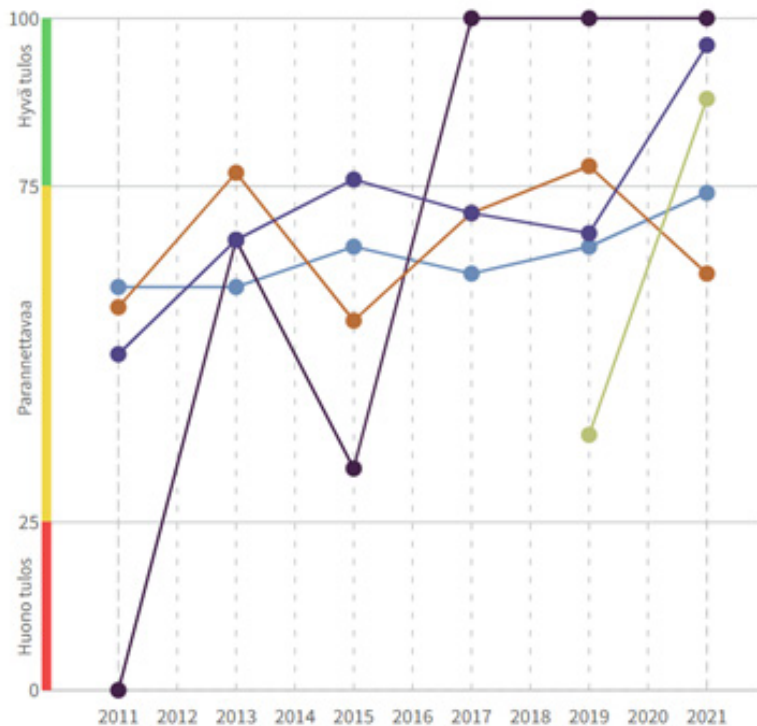
- Viranhaltijat arvioivat liikuntaan liittyvät päätökset etukäteen ja osallistavat myös kuntalaisia mm. investointien suunnitteluun.

Kunnassa toimii poikkihallinnollinen työryhmä, jossa käsitellään liikunnan edistämistä.

- Liikuntatoimen kehittämistä edistetään seurayhteistyössä ja kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden monialaisessa johtoryhmässä.

Kuntajohto : Pieksämäki

Kuntajohto

- Sitoutuminen
- Johtaminen
- Seuranta ja tarveanalyysi
- Voimavarat
- Osallisuus

Aineisto päivitetty 11.01.2022

	Pisteet	Pieksämäki	Heinola	Iisalmi	Jämsä	Varkaus	Etelä-Savon maakunta	Koko maa
Kuntajohto		84	86	85	75	91	69	78
Sitoutuminen 		74	95	94	82	89	62	80
Johtaminen 		62	75	96	71	75	65	76
Seuranta ja tarveanalyysi 		100	100	70	100	100	79	87
Voimavarat 		88	75	75	75	100	73	78
Osallisuus 		96	83	92	50	92	65	71

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintapoja ja niissä tapahtuneita muutoksia.

- Laaditaan vuosittain sähköinen hyvinvointiraportti, jossa raportoidaan vuosittain Pieksämäkeläisten elintapoja ja niissä havaittuja muutoksia.

Kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa määritellään vuosittain mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista.

- Mittareiksi on valittu THL:n minimietietosisältö (64 eri mittaria) ja ovat tämän raportin kappaleessa kaksi. THL:n minimietietosisältö on pohjamateriaalina ja vertailuindikaattorina myös hyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2022–2024 jonka kaupunginhallitus hyväksyi 6.5.2022 119 ja kaupunginvaltuusto 6.6.2022 37. Perustettu talousarvioon vuodelle 2023 terveyden edistämisen ja hyvinvoinnin toiminto 3124 kaupunginhallituksen alle ja varattu sille oma budjetti.

Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.

- Nimetty. Kunnan hyvinvointikoordinaattorina toimii nuoriso- ja hyvinvointikoordinaattori. Pieksämäellä toimii poikkihallinnollinen terveyden edistämisen työryhmä ja se kokoontuu säännöllisesti.

Kunnan palveluiden suunnittelussa/kehittämistyössä hyödynnetään asiakasraateja/foorumeja.

- Järjestetty kumppanuuspöydät 2 krt, yhden kerran keväällä ja toisen kerran syksyllä (Jäppilä, Virtasalmi, Naarajärvi, kantakaupunki). Lisäksi järjestetty kolmannen sektorin kanssa palveluiden kumppanuuspöydät kaksi kertaa. Ohjaamolla ja nuorisotila Weturissa järjestetty nuorille ”Mikä vituttaa” -illat 2 krt, jossa nuorilla mahdollisuus kommentoida ja kehittää nuorille suunnattuja palveluja. Nuorisovaltuusto kokoontunut säännöllisesti ja kaikilla kouluilla toimii oppilaskunnat.
- Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut järjestäneet kuntalaisillan seutuopiston kurssitoiminnan kehittämiseen, jalkauduttu marketteihin ja markkinoille kyselemään palautetta toiminnasta sekä käytössä sähköiset palaute- ja vaikuttamiskanavat.
- Kattojärjestötapaamiset ja järjestöjen ja kaupungin yhteistyöasiakirja päivitetty ja se on toiminnassa edelleen.
- Osallisuussuunnitelma valmistuu kevään 2023 aikana. Tekeminen aloitettu 2022.

Tarkastuslautakunnan tekemässä arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen.

- Tarkastuslautakunnan valtuustokausittain tekemään arviointikertomukseen luodaan ja sovitaan yhteiset mittarit vuoden 2023 aikana.

3 Hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 painopisteiden tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi vuoden 2022 osalta

Hyvinvointikertomus on eri toimialojen yhteistyössä tekemä asiakirja, jonka tarkoitus on toimia johtamisen työvälineenä, poliittisen päätöksenteon tukena sekä strategiatyön perustana. Se on tiivis kuvaus hyvinvoinnista ja terveydestä sekä kunnan toimista niiden edistämiseksi. Hyvinvointikertomus kokoaa olemassa olevan hyvinvointitiedon yhteen asiakirjaan. Se sisältää katsauksen kuntalaisten hyvinvointiin sekä niihin vaikuttaviin tekijöihin, suunnitelman kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisestä sekä arvioinnin toteutuneesta hyvinvoinnin edistämistoiminnasta. Pieksämäen kaupungin sähköinen hyvinvointisuunnitelma vuosille 2022–2025 hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 6.6.2022 (§ 37).

Terveydenhuoltolain (1326 / 2010) 12. §:ssä todetaan: "Kunnan on seurattava asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus."

Kuntalain (410 / 2015) mukaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen on kunnan keskeinen perustehtävä. Huomioitavaa on korona-ajan tuomat riskit kuntalaisten hyvinvoinnille.

Painopiste 3.1 Lisäämme yhdessä tekemistä ja alueellista yhteistyötä vahvistaaksemme asukkaiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta.

1. vastuutaho: opiskeluhuollon henkilöstö, nuorisotoimi, Ohjaamo Pieksämäki, koulutoimi, työllisyyspalvelut

Tavoitteet	Toimenpiteet	Kohderyhmä	Arviointimittarit	Seuranta verrattuna vuoteen 2021
• Oppivelvollisuuden ja tutkinnon loppuun saaminen: jokainen nuori saa peruskoulussa/oppilaitoksessa tarvitsemansa tuen ja saa suoritettua perusopetuksen/tutkinnon loppuun • Nuorisotakuun tavoitteiden toteutumisen varmistaminen monilaisesti • Työllisyyspalveluiden eri toimintojen toteutus ja kehittäminen	• Opiskeluhoito, kolmiportainen tuki, ohjauksen laadun jatkuva kehittäminen • Koulutuksen erityisavustukset (koulutuksellinen tasa-arvo, sitouttava kouluyhteistyö, oppilas- ja opiskeluhoitoon mitoitus) • Vahvistetaan nuorten työpajan, etsivän nuorisotyön ja ohjaamon tukipalveluja • Monialaisen yhteistyön kehittäminen nuorten ohjauksessa (ohjaamotoiminta) nuorten palveluverkoston kanssa. • Työllisyyspalvelut auttaa paikkakunnan työttömiä eteenpäin kohti työelämää, opiskelua, terveydenhoidon palveluita tai eläkettä asiakaskeskeisin ja aktiivisin toimenpitein.	• Nuoret • Työkäiset	• Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa (Prosessi-indikaattori, Peruskoulu) • Päätötdistusten saaneiden määrä/perusopetuksen päättävä ikäluokka • Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, osuus vastaavanikäisestä väestöstä (Tulosindikaattori) • Ohjaamon, etsivän nuorisotyön ja työpajanuorten kävijätilastot • Alle 25-vuotiaiden työllisyyteen ja koulutukseen liittyvät tilastot	• Koulutoimisto kokoaa kaikkien koulujen lukuvuositteiset poissaolot • Keväällä 2022 päätötdistuksen saaneita koko ikäluokasta oli 95,3% (163/171) • Pieksämäen kaupunki oli Jyväskylän yliopiston Tukea Tuen järjestäjille -koulutusohjelmassa, jossa vahvistettiin kolmiportaisen tuen käytänteitä. • Vuonna 2022 saatiin koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseen sekä Sitouttava kouluyhteistyö -avustuksia samassa suuruusluokassa kuin v. 2021. Uutena erityisavustuksena Oppilas- ja opiskeluhoitoon mitoitukseen erityisavustus, jolla ostettiin koulupsykologipalveluja. • Koulutuksen ulkopuolella 17–24-vuotiaat, vuonna 2020 8,7% ja 2021 8,6 % • On vahvistettu nuorten työpajan, etsivän nuorisotyön ja ohjaamon palveluja ONNI-työllä sekä kannustinmalli-rahotuksella. KELA yhteistyötä kehitetty. • Ohjaamo kävijämäärät 2021: 685 2022: 1757. Etsivä 2021: 132 2022: 116. Työpajan kävijät 2021: 883, 2022: 968. • työttömien aktiivointiaste on Pieksämäellä 38,9%, Etelä-Savossa 31,8% ja koko maassa 27%.

Arviointi / huomioitavaa

Saman katon alla toimii alle 30-vuotiaille monialaisia palvelua tarjoava Ohjaamo Pieksämäki, nuorten työpaja, kaupungin työllisyyspalvelut sekä monialainen asiantuntijaverkosto päivystäen Lampolahdenkadulla. Keskittämisen ja yhteistyön myötä nuorten koulutus- ja työllistymisaste on parantunut ja pitkäaikaistyöttömien nuorten määrä vähentynyt.

Liki neljännes 18–24-vuotiaasta työvoimasta oli työttömänä vuonna 2015, mutta vuoteen 2021 nuorten työttömyysprosentti on laskenut 8,6 prosenttiin. Tämä näkyy säästönä kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen määrässä ja kasvavana hyvinvointina. Kannustinmallirahoitusta saatiin n. 47 000 euroa vuodelle 2022. Ohjaamolle palkattiin mielenterveys- ja päihdesairaanhoidtaja, jonka luokse ohjataan kaikki palvelua tarvitsevat alle 30-vuotiaat nuoret, jotka ovat koulutuksen ja työelämän ulkopuolella. Ohjaamolle osoitettiin 70 % sosiaaliohjaaja, joka vastaa alle 30-vuotiaiden sosiaalipalveluista. Verkostomainen yhteistyö Ohjaamolla on tuonut asiakas- ja verkostotyöhön joustavuutta. Asiakas saa nopeammin asiansa hoidettua ja hänellä on mahdollisuus moniammatilliseen tukeen ja asioiden selvittämiseen, kun kaikki tärkeät toimijat ovat saman katon alla. Sairaanhoidtajan asiakkaana vuonna 2022 oli 529 nuorta ja sosiaaliohjaajalla 553 nuorta. Yhteistyötä Kelan kanssa on kehitetty. ONNI-valmennusta toteutettu (Nuorten psykososiaalisen tuen kehittäminen Ohjaamoissa).

ETAPPI-toimipiste on kerännyt saman katon alle toimijoita, joiden tuottamalla palvelulla edistetään työllistymistä (mm. kaupungin työllisyyspalvelut, alle 30-vuotiaille monialaisia palvelua tarjoava Ohjaamo, nuorten työpaja sekä TE-palveluiden Uudet kasvot -hanke). Työllisyyspalveluiden tarkoituksena on auttaa paikkakunnan työttömiä eteenpäin kohti työelämää, opiskelua, terveydenhoidon palveluita tai eläkettä asiakaskeskeisin ja -aktiivisin toimenpitein sekä pitää kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen osuus mahdollisimman pienenä. Pieksämäen kaupungin työllisyyspalveluita on toteutettu kuntouttavassa työtoiminnassa, koululaisten kesätyöllistämässä, velvoitetyöllistämässä, palkkatukityöllistämässä, TYP-toiminnassa sekä työllisyysprojekteissa. Työllisyyspalvelut ovat olleet mukana tekemässä esiselvitystyötä liittyen tulevaan TE2024 -uudistukseen, jossa lakisääteiset TE-palvelut siirtyvät kuntien järjestämisvastuulle. Asiakasta eteenpäin vieviä toimenpiteitä on järjestetty kiinteässä yhteistyössä kaupungin sosiaalitoimen, nuorisotoimen, TE-toimiston sekä Kelan kanssa. Työllisyyspalvelut on tarjonnut lähipalvelua kuntalaisille asiakkaan palvelutarpeen arviointiin perustuen.

Vuonna 2022 kuntouttavaa työtoimintaa sisältäviä aktivointisuunnitelmia tehtiin 161 ja kuntouttavaan työtoimintaan osallistui 243 henkilöä. Työllisyydenhoidossa tärkeässä roolissa ovat myös kuntouttavan työtoiminnan yhteistyökumppanit; Bovallius, Savoset/Vaalijala, ViaDia ja Pieksämäen Seudun Liikunta ry.

Nuorten kesätyöllistämiseen on varattu noin 80 000. Aikaisemmin käytössä olleet 2–4 viikon mittaiset työllistämiskaksot on muutettu pysyvästi yhden kuukauden pituisiksi ja kaupunki pystyi vuonna 2021 työllistämään 65 nuorta omiin yksiköihinsä. Lisäksi jaossa oli 16 kappaletta kaupungin kesätyöllistämisseleitä, joita käytettiin 14 kappaletta. Kesätyösetelin avulla yksityisillä työnantajilla oli mahdollisuus saada tukea nuorten työllistämiseen. Käytännön toteutuksen nuorten kesätöiden ja kesätyöseteleiden osalta toteuttaa nuorisotoimi.

Laajennettu oppivelvollisuuden tulo myötä Pieksämäellä on lisätty yhteistyötä eri koulutuksen järjestäjien kesken. Järjestäjät ovat tehneet sopimuksen, jossa määritellään yhteistyötä. Järjestäjät ovat yhdessä laatineet myös laajennetun oppivelvollisuuden prosessikuvauksen, jossa määritetään perusopetuksen jälkeisen koulutuspolun erilaiset vaiheet ja yksilöllisen koulutuspolun kuvaukset.

2. vastuutaho: laaja hyvinvointityöryhmä, nuoriso- ja hyvinvointikoordinaattori, eri työryhmät

Tavoitteet	Toimenpiteet	Kohderyhmä	Arviointimittarit	Seuranta verrattuna vuoteen 2021
- Kaupungin asukkaat kokevat voivansa vaikuttaa kaupungin palveluihin yhdenvertaisesti - Vahvistetaan asukkaiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa - Vahvistetaan järjestöjen osallisuutta	- Järjestetään kaupungin asukkaille erilaisia kuulemistilaisuuksia sekä kantakaupungissa että kylillä - Kehitetään toimivia kuulemiskäytäntöjä, vahvistetaan kumppanuuspöytä - Laaditaan kuntaan osallisuussuunnitelma	Kaikki ikäryhmät	Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja (Prosessi-indikaattori, Kuntajohto)	- Järjestetty kumppanuuspöydät 2 krt, yhden kerran keväällä ja toisen kerran syksyllä (Jäppilä, Virtasalmi, Naarajärvi, Kantakaupunki). Lisäksi järjestetty kolmannen sektorin kanssa palveluiden kumppanuuspöydät kaksi kertaa. - Ohjaamolla ja nuorisotila Weturissa järjestetty nuorille Mikä vituttaa? -illat 2 krt, jossa nuorilla mahdollisuus kommentoida ja kehittää nuorille suunnattuja palveluja. Jalkautuvassa nuorisotyössä toteutettu yläkoulussa Mikä vituttaa? -tuokio. Niin etsivässä nuorisotyössä kuin nuorten työpajallakin on käytössä sovari eli sosiaalisen vahvistumisen mittari. Mittarilla saadaan tuloksia etsivän nuorisotyön ja työpajan toiminnan vaikuttavuudesta laaja-alaisesti. - Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa järjestettiin kuntalaisilta toukokuussa ja teemana uudet kurssit seutuopistoon ja syyskuussa jalkautettiin torille markkinoille ja kylille, kerättiin kuntalaisilta ideoita toiminnan kehittämiseen ja tiedotettiin toiminnasta - Osallisuussuunnitelma valmisteilla, valmistuu vuoden 2023 keväällä. - Nuorisovaltuusto on kokoontunut säännöllisesti

Arviointi / huomioitavaa

Vinkkivarikon toimintaa on jatkettu pääasiassa järjestöjen voimin, mutta harvennetulla syklillä, kerran kuukaudessa. Tarkoitus on ollut kaupungin ja järjestöjen yhteistyö, mutta painopiste siirtynyt järjestöjen toimintaan ja kansalaisten tarpeiden ja odotusten kuulemiseen. Kaupungin toimintojen osuus väheni hyvinvointialueelle siirryttäessä.

Pienten järjestöjen toimintamahdollisuudet ovat heikentyneet. Joitakin on uhannut jopa lakkauttaminen, koska toimijoita järjestön hallintoon ei löydy – jäsenistö kuitenkin osallistuisi mielellään vertaisryhmä- ja virkistystoimintaan. Järjestöjen yhteistoiminnan koordinointiin / edellytyksiin tulee jatkossa panostaa. Liikuntatoimessa jaoteltiin avustukset sekä toiminta- että liikunta-aktiivointiavustuksiin ja liikuntapaikkojen hoidon avustuksiin. Summaa saatiin lisättyä hieman vuodelle 2022.

Painopiste 3.2 Investoimme kestäväan hyvinvointiin kehittämien asukkaiden hyvän elämän edellytyksiä Pieksämäellä

1. vastuutaho: liikuntapalvelut, nuorisotoimi, elintapaneuvonta

Tavoitteet	Toimenpiteet	Kohderyhmä	Arviointimittarit	Seuranta verrattuna vuoteen 2021
Järjestetään kohdennettuja ryhmätöitä erilaisissa elämäntilanteissa oleville kuntalaisille	Kunta kutsuu säännöllisesti koolle kunnan edustajien, liikuntaseurojen ja muiden yhdistysten yhteisen kokouksen	Kaikki ikäryhmät	Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen (Prosessi-indikaattori, Liikunta)	- Kunta on kutsunut vuonna 2022 liikuntaseurat koolle 3 kertaa - Kulttuuritoimijat ja -yhdistykset koolle Taidetoimijoissa 5 kertaa vuoden aikana
	- Tarjotaan matalan kynnyksen liikuntaryhmiä seuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille - Tarjotaan työikäisille liikunta- ja elintapaohjausta - Tarjotaan iäkkäille liikuntaa tukevaa toimintaa	Kaikki ikäryhmät	Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikuntaryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille (Prosessi-indikaattori, Liikunta)	Seutuopisto tarjosi yhteistyössä liikuntatoimen kanssa runsaasti matalan kynnyksen liikuntaryhmiä työikäisille ja eläkeläisille eri puolella Pieksämäkeä, yht. 24 ryhmää, osallistujia 310.

Arviointi / huomiotavaa

Pieksämäellä on yksinhuoltaja- ja vähätuloisia perheitä keskimääräisesti enemmän kuin koko maassa ja Etelä-Savossa. On toteutettu maksuttomia kulttuuri-, liikunta ja nuorisotoimen eri toimintoja, jotta mahdollisimman monen osallistumismahdollisuudet ovat olemassa. Kulttuurista hyvinvointia -hankkeessa elvytettiin koronan jäljiltä LAKU-lähetettä ja tiedotettiin eri toimijoita lähetteen mahdollisuudesta.

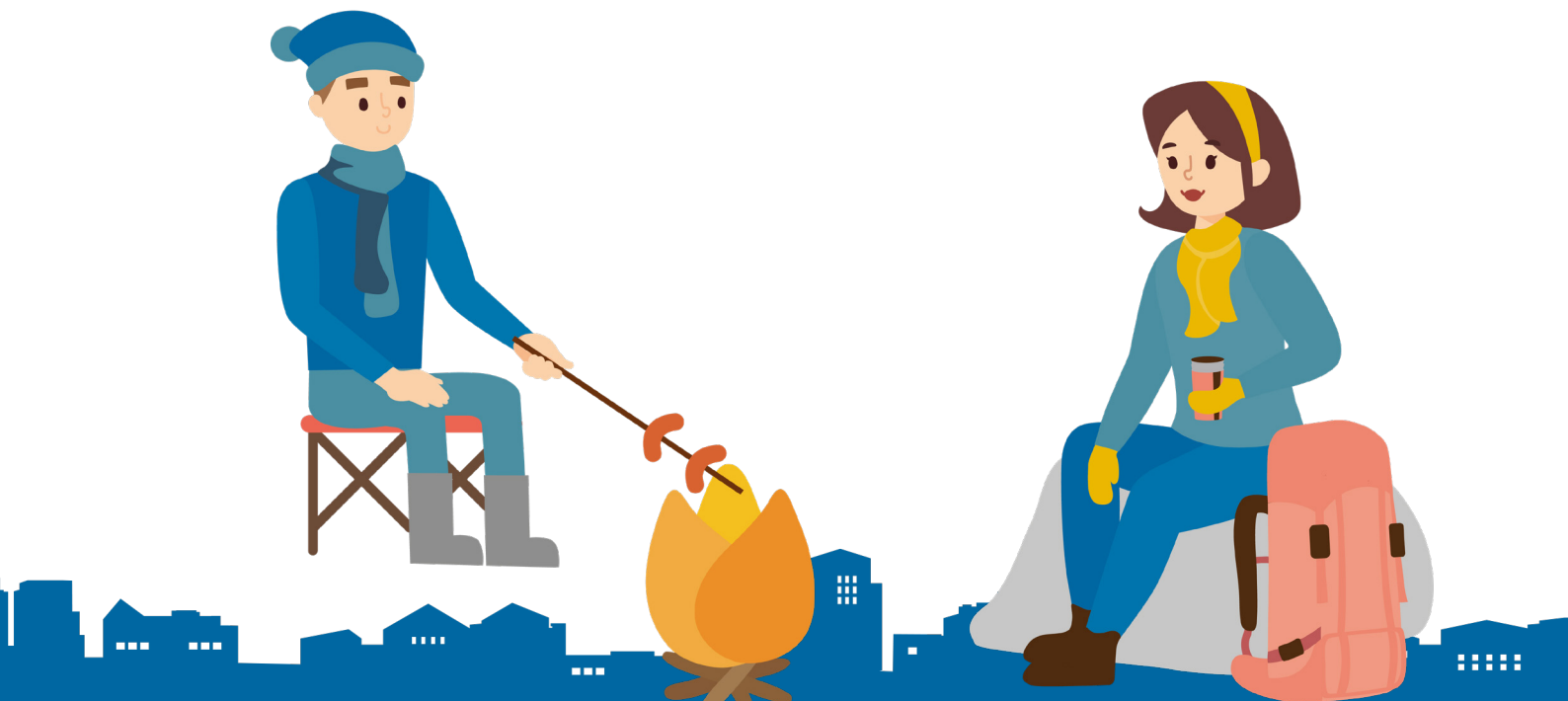
Kaikkien koulujen yhteyteen on rakennettu lähiliikuntapaikat ja niitä voi hyödyntää myös vapaa-ajalla. Lisäksi viime vuosina kaupunki on panostanut ja kehittänyt lasten leikkipuistoja. Terveystta ja hyvinvointia edistävän ympäristön rakentaminen on edelleenkin mahdollistettava sosiaali- ja terveysongelmien ennaltaehkäisyä näkökulmasta. Myös kuntaan jäävät kaavoitus ja rakentaminen linkittyvät vahvasti kuntalaisten hyvinvointiin terveellisten ja turvallisten rakennusten ja hyvinvointia edistävien ympäristöjen rakentamisen kautta.

Ympäristöllä on tutkitusti merkittävä vaikutus fyysiseen ja mielenterveyteen: se mahdollistaa liikkumisen, rauhoittumisen, virkistymisen ja kaikille kuntalaisille avoimiin elämyksiin. Huolehdi-
 taan kuntalaisten omaehtoisesta terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä yhteistyössä kunnan,
 kolmannen sektorin ja yksityisten toimijoiden kanssa.

Tuettu mm. avustuksin järjestöjä eri hallintokuntien toiminta- ja kohdeavustuksin. PAISTE ry on
 järjestänyt ohjattua kuntosaliryhmätoimintaa eläkeikäisille tukemaan omaehtoista toimintakyvyn
 ylläpitoa. Avantouintiryhmä taas on tavoittanut sekä työikäisiä että ikääntyneempiä kuntoutujia.
 Omakustanteista toimintaa on osittain tuettu liikuntatoimen aktivointituella.

Neuvokas toimintakeskukseen kuuluu 42 yhteistyöyhdistystä. Vuonna 2022 toiminta oli vilkasta.
 Yhdessä yhteistyöyhdistysten kanssa järjestettiin tapahtumia ja retkiä, joihin oli runsaasti osallis-
 tujia. Vuoden aikana yhdistysten jäsenistölleen järjestämiä kokouksia/koulutuksia ym. tilaisuuksia
 Neuvokkaan tiloissa oli yhteensä noin 280 kertaa ja niihin osallistumiskertoja oli hiukan yli
 2 700. Neuvokas huolehtii mm. SPR:n ystäväpalvelun välityksestä ja toimii asiointiavun välittäjänä
 esim. lääkärikäynneillä vanhuksille (v. 2022 80 kertaa). Vapaaehtoistoimijoita Neuvokkaan listoil-
 la oli noin 105 henkilöä, he toimivat ystäväpalvelussa, tukihenkilötoiminnassa, ryhmänohjaajina,
 talkooapuna, äänilehden lukijoina ja kulttuuriluotsina. Neuvokas toimii myös matalan kynnyksen
 kohtaamispaikkana. Vuonna 2022 matalan kynnyksen toiminnan (avoin kohtaamispaikka, ryhmä-
 toiminta) käyntikertoja Neuvokkaassa oli noin 5 000.

2. vastuutaho: koulutoimi, oppilasterveydenhuolto, kulttuuritoimi, seutuopisto, liikuntatoimi, varhaiskasvatus, nuoris- ja hyvinvointikoordinointi

Tavoitteet	Toimenpiteet	Kohderyhmä	Arviointimittarit	Seuranta verrattuna vuoteen 2021
- Tuetaan lasten ja nuorten hyvinvointia moniammatillisesti - Vahvistetaan kuntalaisten hyvinvointia kulttuurisen hyvinvoinnin keinoin - Tuotetaan lasten ja nuorten kasvua tukevia vapaa-ajanpalveluja - Kannustetaan kuntalaisia liikkumaan ja sitä kautta vahvistamaan omaa hyvinvointia	- Seurataan lasten ja nuorten koettua hyvinvointia mm. kouluterveyskyselyillä ja kouluterveystarkastuksilla - Koulussa tarjotaan malli hyvinvointia tukeville elämäntavoille - Tarjotaan hyvinvointia tukevia kulttuuripalveluja, vahvistetaan LAKU-lähte toimintaa - Tarjotaan lapsille ja nuorille hyvät ja laadukkaat nuorisotyön maksuttomat palvelut - Huolehditaan kaupungin lasten päivä-, vuoro- ja erityisvarhaiskasvatuksen organisoinnista, riittävydestä, toimivuudesta ja laadusta - Tarjotaan kuntalaisille monipuolisia, laadukkaita ja liikkumiseen houkuttelevia liikuntapaikkoja, joita ylläpidetään lähipalvelun periaatetta noudattaen - Lasten ja nuorten maksuttomalla julkisella liikenteellä parannetaan merkittävästi liikuntapaikkojen saavutettavuutta	Kaikki ikäryhmät	- Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (Tulosindikaattori) - Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (Tulosindikaattori) - Koulussa pitkät liikuntavälitunnit (Prosessi-indikaattori, Peruskoulu) - Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä (Prosessi-indikaattori, Peruskoulu) - Terveystarkastus toteutuu nuorella laadukkaasti, % 8. ja 9. luokan oppilaista	- Terveydentila vuonna 2019 oli 20,8 % ja 2021 24,4 % - Ylipaino vuonna 2019 15,7 % oli ja 2021 24,1 % - Kaikissa kouluissa on pitkät välitunnit - Kouluruokailusuositus on THL:n ohjeistuksen mukainen. - Terveystarkastus toteutui hyvin vuonna 2019 79,3 % ja vuonna 2021 67,5 %. Alhaiseen lukuun vaikutti korona ja henkilöresurssin siirto rokotuksiin jne. - LAKU-lähteen tiedotusta tehostettiin ja tiedotettiin asiasta eri toimijoita - Varhaiskasvatuksessa kehitetty laadun arviointia ja johtamista. Tähän toimintaan saatu valtion erityisavustusta vuosille 2022-2023. - Varhaiskasvatuksen kolmitasoisien tuen uudistus ja sen toteuttaminen. - Varhaiskasvatuspalvelujen riittävyys turvattu mm. Hiekanpään päiväkodin alaisuuteen perustetulla ylimääräisellä "Sirkkujen" lapsiryhmällä. - Toteutetaan maksutonta nuorisotilatointia Nuorisotila Weturissa, Virtasalmen Viimussa ja Jäppilässä monitoimitiloilla kumppanuussopimuksella Jäppilän kyläyhdistyksen kanssa. Kesätoimintoihin saatu AVI:ta rahaa ja voitu järjestää elämysleirejä maksuttomina. - Maksuton liikenne edistää huomattavasti harrastuksiin osallistumismahdollisuuksia
	- Kerätään tietoa lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuudesta esim. kävijämääriä ja kouluterveyskyselyillä - Raportoidaan kerätty tieto hyvinvointikertomukseen	- Lapset - Nuoret	Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa (Prosessi-indikaattori, Liikunta)	Uimahallissa uimakoulu 5 kpl, peuhupäivät 3 kpl ja teemauintit sekä vauvauinnit 12 kertaa ja koululaisuinti 179 kertaa.

Arviointi / huomioitavaa

Kouluterveyskyselyn mukaan lasten ja nuorten liikkumattomuus on huolta herättävää. Myös lasten ja nuorten ylipaino on huolestuttavasti noussut. Mielenterveyteen liittyviä ongelmia oli erityisesti 15–24-vuotiailla nuorilla tytöillä enenevässä määrin, esimerkiksi yksinäisyyden kokemusta ja erilaisia matalankynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluja tulee kehittää.

Palvelua kehitetty esim. kannustinrahalla mipä-sairaanhoidajan palkkaamisella Ohjaamolle, jossa voi asioida matalalla kynnyksellä ilman ajanvarausta ja ajanvarauksella. Kaupunki on oppisopimuksella kouluttanut eri toimialoilta työntekijöitä 30 opintopisteen laajuisella neuropsykiatrisella koulutuksella, jotta pystyisimme paremmin vastaamaan erilaisiin tuen tarpeisiin.

Lasten syntyvyys on pienentynyt Pieksämäellä viime vuosina. Vuonna 2022 lapsia syntyi yhteensä 93 lasta. Vuonna 2022 Pieksämäellä on jatkettu perhekeskustoiminnan ja -verkoston organisointia sekä kohtaamispaikkatoiminnan kehittämistä kohti hyvinvointialuetta. Kehittämistyössä on ollut mukana sekä julkisen (sote, sivi, kuva) että kolmannen sektorin toimijoita. Perusturvan perheiden palvelujen keskittäminen samaan paikkaan Tapparakadun terveys- ja hyvinvointikeskukseen on tiivistänyt entisestään eri yksiköiden yhteistyötä. Lapsiperheiden kotipalvelut ovat olleet maksuttomia.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen perustehtävään Pieksämäellä liittyy vahva tahto ja taito edistää lapsen myönteistä kehitystä suunnitelmallisesti sekä vastata lapsen mahdollisiin tuen tarpeisiin. Perustehtävän laadukas toteuttaminen tukee merkittävästi pieksämäkeläisten lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia. Pieksämäellä aloitettu vuoden 2022 aikana valtion erityisavustuksen turvin hanke varhaiskasvatuksen laadun, arvioinnin ja johtamisen kehittämiseksi.

Tuen tarpeessa olevien lasten suhteellinen osuus on pysynyt korkealla tasolla. Valtion erityisavustusten turvin perustettujen 3–5-vuotiaille lapsille kohdennettujen pienryhmien toiminta on jatkunut vuoden 2022 aikana. Henkilöstön valmiuksia neuropsykiatristen ongelmien kohtaamiseen on lisätty kouluttamalla aikaisemman kolmen työntekijän lisäksi yhdeksän työntekijää 30 opintopisteen laajuisella neuropsykiatrisella koulutuksella. Varhaiskasvatuslain muutos 1.8.2022 on edellyttänyt aikaisempaa vahvemman tuen järjestämistä niille lapsille, joilla tuen tarvetta on. Prosesseja on hiottu ja hienosäädetty syksyn 2022 aikana. Tuen uudistamiseen ja kehittämiseen on saatu valtion erityisavustusta. Vuoden 2022 aikana on palveluiden piiriin tullut noin 30 tilapäisen suojelun piiriin kuuluvaa ukrainalaista lasta. Heidän palvelutarpeensa turvaamiseksi on lisätty yksityisten päiväkotien palvelujen hankintaa sekä perustettu väliaikainen Sirkkujen toimintaryhmä Hiekanpään päiväkodin alaisuuteen.

Varhaiskasvatuksen perheohjaus on kunnallisen varhaiskasvatuksen ja avoimen varhaiskasvatuksen perheille suunnattu palvelu. Perheohjauksella on vahvistettu perheiden arjen sujumista, vanhemmuutta ja kasvatusta yhdessä. Perheohjaus siirtyy vuoden 2022 jälkeen kokonaisuudessaan hyvinvointialueen toiminnaksi ja varhaiskasvatuksen toteuttama perheohjaus nykymuodossaan päättyy.

Avoimen varhaiskasvatuksen toiminta Perheiden talolla muodostaa tutun matalan kynnyksen avoimen kohtaamispaikan pieksämäkeläisille lapsiperheille. Toimintaa toteutetaan yhdessä Pieksämäen MLL:n paikallisosaston kanssa perheiden Hermannissa. Avoimen kohtaamispaikan toiminta-ajatuksessa yhdistyvät avoin kerhotoiminta, vertaistoiminta, varhainen tuki sekä palveluiden jalkautuminen lähelle perheitä.

THL:n kouluterveyskyselyn mukaan nuorten ahdistus- ja masennusoireilu oli keväällä 2021 lisääntynyt huomattavasti verrattuna pandemiaa edeltävään aikaan. Lapsilla ja nuorilla tavallisia mielenterveyden häiriöitä ovat käytöshäiriöt, neuropsykologiset ongelmat ja häiriöt sekä ahdistuneisuus. Häiriöiden lisäksi lapsilla esiintyy paljon reagoitua ja väliaikaista oireilua. Tämä näkyy niin neuvolan, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen kuin nuorisotyön arjen toiminnoissa. Perusopetuksen johdolla on kaikenlaiseen kiusaamiseen, häirintään ja epäasialliseen kohteluun puuttumista kehitetty ja laadittu kiusaamisen vastainen ohjelma. Laadittu varhaisen tuen käsi-kirja monialaisena yhteistyönä, jonka ohjeistuksien myötä pyritään tunnistamaan, ehkäisemään ja helpottamaan lasten, nuorten ja perheiden ongelmia mahdollisimman varhain heti huolen havaitsemisen jälkeen, jolloin huolet eivät eskaloitu. Ennaltaehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin pitäisi löytää enemmän keinoja varhaiseen puuttumiseen ja saada lisää resurssia.

Uimahallin ja kaupungin kuntosalin kävijät yht. 78 390 kävijää. THL:n koordinoima avustus Kulttuurista hyvinvointia kaikille -hanke käynnistyi helmikuussa 2022 ja se on tuottanut paljon kulttuurista hyvää Pieksämäellä. 12 sote-yksikköön on valittu kulttuurivastaavat, tapahtumia on järjestetty näissä yksiköissä useita ja toimitettu erilaisia virikkeitä kulttuuriseen innostamiseen. Hankkeen avulla on elvytetty kulttuuriluotsien toimintaa ja lasten LAKU-lähete on käynnistetty uudelleen koronavuosien jälkeen. Kaikelle kansalle on toteutettu mm. taidekatu, jossa oli yli 2 000 vierailijaa sekä joulukuun huipennuksena koko kaupungin elävä joulukalenteri. Suomen harrastemallin avulla toteutettiin yläkoululla välituntitoimintaa nk. pitkällä välitunnilla ja teemoina oli mm. kokkausta, kiipeilyä, keramiikkaa, kirjallisuutta ja e-pelaamista.

3. vastuutaho: kaupungin henkilöstöhallinto, Ohjaamo Pieksämäki, nuorisotoimi, työllisyyspalvelut, nuorten työpaja

Tavoitteet	Toimenpiteet	Kohderyhmä	Arviointimittarit	Seuranta verrattuna vuoteen 2021
- Tuetaan työikäisten työllistymistä ja työkyvyn ylläpitoa - Tarjotaan tietoa ja tukea nuorille eri koulutusmahdollisuuksista - Vahvistetaan nuorten arjenhallintaa	- Kaupunki tarjoaa omille työntekijöilleen työterveyshuollon ja työhyvinvoinnin palveluita - Tarjotaan kattavasti vapaa-ajan palveluita työn vastapainoksi - Ohjaamo tarjoaa alle 30-vuotiaille keskitetysti työelämä- ja koulutuspalveluita ja tukea arjenhallintaan - Työllisyyspalvelut tukevat työttömiä kohti sopivaa työtä tai koulutusta	- Nuoret - Työikäiset	- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, osuus vastaavanikäisestä väestöstä (Tulosindikaattori) - Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, osuus vastaavanikäisestä väestöstä (Tulosindikaattori) - Ohjaamon kävijämäärät - Nuorten työpajan asiakasmäärät	- Kaupunki on tukenut henkilöstönsä fyysistä ja psyykkistä työkykyä tarjoamalla mahdollisuuksia omaehtoiseen itsestä huolehtimiseen. Liikunnan ja kulttuurin harrastamista on tuettu liikunta- ja kulttuuriseteleillä. Pieksämäen kaupungin työterveyshuollon järjestäjänä toimii Terveystalo Oy. - Toimeentulotukea saavat 25–64-vuotiaat vuonna 2020 37 % ja vuonna 2021 53 % vastaavanikäisestä väestöstä - Työkyvyttömyyseläkettä sai 2019 vuonna 12,2 % ja vuonna 2021 12,0 % - Ohjaamo kävijämäärät 2021: 685, 2022: 1757. - Työpajan kävijät 2021: 883, 2022: 968.

Arviointi / huomiotavaa

Pieksämäelle on jäänyt tai muuttanut muualta nuoria, joilla on kasautuneita riskejä elämäntilanteessaan esimerkiksi huumeet, alkoholi tai koulupudokkaat vailla mitään jatkosuunnitelmia elämässään. Monialaisten ohjaamotoimijoiden palveluja yhdessä kehittämällä olemme tavoittaneet näitä nuoria edellistä vuotta useammin ja saattaneet erilaisten palveluiden piiriin.

Työttömyyseläkettä saavien tilastossa ovat mukana henkilöt, jotka saivat työkyvyttömyyseläkettä joko työeläke- tai kansaneläkejärjestelmästä tai molemmista järjestelmistä. Työkyvyttömyyseläkkeen saaminen ilmaisee pitkäaikaista tai pysyvää työkyvyttömyyttä. Yleisimmät sairausr ryhmät sen taustalla ovat mielenterveyden häiriöt ja tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, yksittäisistä sairauksista masennus ja selkäsairaudet. Työkyvyttömyys ilmentää vain osin sairastavuutta, sillä eläkkeelle hakeutumiseen vaikuttavat myös mm. henkilön taloudellinen tilanne ja työttömyys. Sekä mielenterveyden häiriöt, että tuki- ja liikuntaelinten sairaudet ovat yhteydessä liian vähäiseen liikuntaan, ylipainoon ja tupakointiin. Näihin kunta pystyy vaikuttamaan luomalla edellytyksiä liikunnalle, tarjoamalla laadukkaita ravitsemus- ja ruokapalveluita sekä huolehtimalla paikallisesta toiminnasta tupakoinnin ja nuuskan käytön vähentämiseksi. Liikuntatoimi tuki perusturvan toteuttamaa elintapaohjausta mm. tarjoamalla liikuntaneuvontaa sekä elintapaohjausta perusturvan ohjaamille asiakkaille. Tämä tukimuoto oli liikuntapainoiteista huomioiden ravitsemuksen, unirytmien jne. Liikuntatoimi on palkannut osa-aikaisen elintapaohjaajan perusturvan täysiaikaisen ohjaajan lisäksi.

Pieksämäen kaupungin henkilöstö:

Pieksämäen kaupungin henkilöstömäärä oli 31.12.2022 yhteensä 1 105 henkilöä. Vakituksessa palvelussuhteessa oli tarkasteluhetkellä 886 henkilöä, mikä oli 20 henkilöä edellisvuotta enemmän. Vakituisten henkilöstön keski-ikä on 48 vuotta. Henkilöstön saatavuus tulee olemaan jatkossakin haaste kaupungille ja tärkeää olisi viestiä ja ylläpitää positiivista työnantajakuva. Tähän työhön tarvitaan viranhaltijoiden ja työntekijöiden sekä luottamusmiesorganisaation yhteistyötä. Kaikkien sairauspoissaolopäivien määrä kasvoi vuoteen 2021 verrattuna 18 %. Kaupunki tukee henkilöstönsä fyysistä ja psyykkistä työkykyä tarjoamalla mahdollisuuksia omaehtoiseen itsestä huolehtimiseen. Henkilöstölle tarjottiin keväällä muutaman vuoden tauon jälkeen Seutuopiston organisoimana tyhy-pajoja erilaisiin aktiviteetteihin, joista suosituimmat olivat melonta, elokuva-kerho sekä retket Vedenjakajareitistöllä. Kaikkiaan toteutuneita tyhy-pajoja oli 16 kappaletta ja niihin osallistui 164 kaupungin työntekijää.

Liikunnan ja kulttuurin harrastamista tuettiin myös liikunta- ja kulttuuriedulla. 110 arvoista liikunta- ja kulttuurietua haki 752 työntekijää. Vapaa-ajalla oli mahdollisuus osallistua koronan sallimissa rajoissa mm. eri pallopelien pelaamiseen työntekijöille varatuilla salivuoroilla sekä vesijumppaan uimahallissa. Marraskuun lopulla Veturitalleilla järjestettyyn kaupungin henkilöstön pikkujouluun osallistui arviolta n. 600 henkilöä.

Pieksämäen työterveyshuollon järjestäjänä toimii Terveystalo Oy. Työterveyshuollon tarkoitus on ehkäistä työhön liittyviä sairauksia ja tapaturmia sekä edistää työntekijöiden työ- ja toimintakykyä sekä työyhteisöjen toimintaa. Työterveystoiminnan tavoitteina on omalta osaltaan puuttua sairauspoissaoloihin varhaisen tuen kautta, löytää ratkaisuja osatyökykyisten henkilöiden työssä jatkamiselle rajoitteista huolimatta ja lisätä työyhteisöjen osallisuutta ja yhteisöllisyyttä koulutuksen ja aktivoinnin avulla.

4. vastuutaho: nuoriso -ja hyvinvointikoordinaattori, tarkastuslautakunta, konsernijohto, liikuntatoimi, liikuntajärjestöt

Tavoitteet	Toimenpiteet	Kohderyhmä	Arviointimittarit	Seuranta verrattuna vuoteen 2021
Kaupungin toimielimet seuraavat kaikkien asukkaiden hyvinvoinnin tilaa.	- Kaupungille asetetaan hyvinvointi- ja terveystavoitteet, joiden edistymistä seurataan eri mittareilla. - Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä koordinoi hyvinvointikoordinaattori.	Kaikki ikäryhmät	- Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen (Prosessi-indikaattori, Kuntajohto) - Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista (Prosessi-indikaattori, Kuntajohto) - Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä (Prosessi-indikaattori, Kuntajohto) - Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista (Prosessi-indikaattori, Kuntajohto)	- Hyvinvoinnin ja terveyden tavoitteet asetettu hyvinvointisuunnitelmassa 2022-24. - Tarkastuslautakunnalle luodaan valtuustokausittaiseen arviointikertomukseen mittarit vuoden 2023 aikana. - Nimetty asiantuntijana toimii nuoriso- ja hyvinvointikoordinaattori. - Kirjastotoimessa panostettiin perhepäivähoitajien kirjaston käyttöön viemällä lukupaketteja suoraan hoitopaikkoihin, peruskoululaisten lukuinnostamiseen ja kirjavinkkauksiin sekä satutunteihin ja lätkäille kehitettiin edelleen kirjokoti palvelua. - Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista.
	Kaupunkilaisten liikunta-aktiivisuutta seurataan ja kehitetään moniammatillisesti.	Kaikki ikäryhmät	- Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä (Prosessi-indikaattori, Liikunta) - Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin (Prosessi-indikaattori, Liikunta)	Liikuntatoimen asioita edistetään seurojen kanssa säännöllisissä kokouksissa sekä monialaisessa kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden johtoryhmässä.

Arviointi / huomioitavaa

Lastensuojelutyöhön käytettävissä olevat resurssit ovat olleet vuonna 2022 riittävät ja lain-säädännössä esitetyn mitoitusvaatimuksen mukaiset. Sosiaalihuoltolain mukaisessa lapsi-perheiden sosiaalityössä työskenteli kaksi sosiaalityöntekijää ja kaksi sosiaaliohjaajaa, lasten-suojelun avohuollossa kaksi sosiaalityöntekijää ja lastensuojelun sijaishuollossa kaksi sosiaali-työntekijää. 1.1.2022 voimaan tulleen lastensuojelulain muutoksen mukaisesti yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä voi olla vastuullaan enintään 35 lasta vuosina 2022–2023 ja enintään 30 lasta vuodesta 2024 alkaen. Lakiin kirjattu mitoitusvaatimus edellyttää tilanteen aktiivista seuranta, mikä siirtyi hyvinvointialueen vastuulle vuoden 2023 alusta. Sosiaalityöntekijöiden virkoihin on onnistuttu rekrytoimaan kelpoisuusehdot täyttävät viranhaltijat, mikä edistää lastensuojelutyön laadukkuutta. Lastensuojeluilmoitusten määrä on vuosittain kasvanut.

Vuonna 2021 lastensuojeluilmoituksia tehtiin 660, kun vuonna 2020 lastensuojeluilmoitusten määrä oli 535 ja vuonna 2019 497. Vuonna 2022 Pieksämäellä on jatkettu perhekeskustoiminnan ja -verkoston organisointia sekä kohtaamispaikkatoiminnan kehittämistä kohti hyvinvointialuetta. Kehittämistyössä on ollut mukana sekä julkisen (sote, sivi, kuva) että kolmannen sektorin toimijoita. Perusturvan perheiden palvelujen keskittäminen samaan paikkaan Tapparakadun terveys- ja hyvinvointikeskukseen on tiivistänyt entisestään eri yksiköiden yhteistyötä. Lapsiperheiden kotipalvelut ovat olleet maksuttomia.

Mielenterveys- ja päihdepalveluissa käynnistyi kotikuntoutustoiminta, eli vahvistettiin kotiin jalkautuvia palveluita. Asumispalveluissa saatiin portaittaisen kotiuttamisen tuen avulla merkittäviä säästöjä. Kuntouttavan päivätoiminnan ryhmiä on käynnistetty uudelleen koronatilanteen helpottaessa. Asiakkaiden osallistuminen Seutuopiston erityisliikuntaryhmiin jatkui heti, kun rajoitukset sen sallivat. ViaDia on vuonna 2019 ottanut yläristin Pysäkin osaksi toimintojaan.

Liikuntatoimessa on panostettu toiminta- ja liikkumisesteisten liikkumiseen mm. tarjoamalla tanssia erityisryhmille sekä palloilua esteettömissä tiloissa. Samalla on kehitetty nivel-, selkä- ja tulesryhmien liikkumista tarjoamalla vesiliikuntaa vahvan ohjauksen turvin. Perustimme erityisliikuntakortin uutena tuotteena palvelemaan erityisryhmien osallistumisaktiivisuutta uimahallissa. Esteettömiä luontoreittejä on Partaharjussa, Hiekanpäässä ja Paltasella.

Työikäisten liikkumiskulttuuria tuetaan tempauksilla ja tapahtumilla säännöllisen ryhmäliikunnan lisäksi. Seutuopistolla toimii yli 80 liikunta- ja tanssiryhmää työikäisille ja ryhmissä on 2902 osallistujaa. Seuratoiminta on vilkasta työikäisillä ja seuroja tuetaan sekä liikunta-aktiivointi- ja toiminta-avustuksilla työikäisten liikkumisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi.

Painopiste 3.3 Vahvistamme ja kehitämme turvallisuuskulttuuria ehkäisemällä hyvinvointia vaarantavia tekijöitä

1. vastuutaho: ikääntyvien palvelut ja muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, tekniset palvelut, ev.lut. seurakunta

Tavoitteet	Toimenpiteet	Kohderyhmä	Arviointimittarit	Seuranta verrattuna vuoteen 2021
- Ikäihmisten kaatumistapaturmien ehkäisy sekä arjen turvallisuus varmistetaan laajalla yhteistyöllä ammattihenkilöiden, omaisten ja vapaaehtoisten kesken. Turvallisuuteen liittyvät kodin muutostyöt, turvavarusteiden asianmukaisuus huomioidaan sekä iäkkään henkilön mahdollisimman hyvistä terveydentilasta ja toimintakyvystä huolehditaan. - Iäkkään henkilön asumisen / kodin turvallisuus, muun arkiympäristön turvallisuus.	- Kodin tapaturmariskien kartoitus ja tunnistaminen ikäneuvolassa ja ikääntyvien palveluissa - Asianmukaisen tiedon jakaminen, mm. turvallisuustiedotteet - Kotikäyntien yhteydessä kartoitetaan: Kodin muutostöiden tarve, esteettömyys, turvallisuusriskit kodissa, käytössä olevat turvavälineet ja -laitteet, käytön opastus, yhteistyö omaisten kanssa, taloyhtiöiden muutostöiden tarve, ulkoilu- ja asiointireittien kunnossapito - Turvallisuuskävelyt - Ev.lut seurakunnan koulutukset turvallisuudesta arjesta ja lähimmäispalvelu	Iäkkäät	- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön (Tulosindikaattori) - Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä - Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavanikäisestä väestöstä	- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot vuonna 2020 371,8 ja vuonna 2021 314,5 - Kotihoito vuonna 2020 15,3% ja vuonna 2021 17,2 % - Lonkkamurtumat vuonna 2020 0,5 % ja vuonna 2021 0,5 %

Arviointi / huomioitavaa

Ikäihmisten olosuhteet tulee saada kotona selviytymistä tukevaksi, erityisesti toimintakyvyn, fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden (ml. tapaturmien ehkäisy) edistäminen, yhteisöllisyyden ja sosiaalisten suhteiden mahdollistaminen sekä palveluohjauksen kehittäminen on tärkeää. Ikäihmisten kaatumistapaturmien ehkäisy sekä arjen turvallisuus varmistetaan laajalla yhteistyöllä ammattihenkilöiden, omaisten ja vapaaehtoisten kesken. Turvallisuuteen liittyvät kodin muutostyöt, turvavarusteiden asianmukaisuus huomioidaan sekä iäkkään henkilön mahdollisimman hyvistä terveydentilasta ja toimintakyvystä huolehditaan. Toimenpiteitä tähän on kirjattu turvallisuussuunnitelmaan. Seurakunnan lähimmäispalvelu sekä turvallisuuskoulutukset toteutuneet suunnitellulla tavalla.

Ikääntyvien palveluiden tulosalueella on kehitetty hyvinvointialueen yhteistä toimintamallia muun muassa ikääntyneiden asiakasohjaukselle. Asiakasohjauksella pyritään antamaan ikääntyneille asiakkaille ohjausta ja neuvontaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta asiakkaiden toimintakykyä voidaan tukea ja vahvistaa. Ohjausta ja neuvontaa annetaan myös kolmannen sektorin ja yrittäjien toimintaan/palvelutarjontaan liittyen.

Etelä-Savon hyvinvointialueen [Tulevaisuus kotona -hankkeessa](#) kehitetään ikääntyneiden ennakoivia palveluja, kotiin annettavia tukipalveluja sekä kotihoitoa, jotta kotona asuminen olisi mahdollisimman turvattua. Hankkeessa tehdään konkreettisia toimenpiteitä, joilla edistetään ikääntyneiden kokonaisvaltaista perusturvallisuutta, kuntoutumista sekä arjessa selviytymistä. Tulevaisuus kotona -hanke toteutetaan 1.1.2022–31.12.2023 välisenä aikana. Hankkeen rahoittaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

2. vastuutaho: tekninen toimi, ESPL, opetustoimi

Tavoitteet	Toimenpiteet	Kohderyhmä	Arviointimittarit	Seuranta verrattuna vuoteen 2021
- Ehkäistään asukkaiden tapaturmia monialaisessa yhteistyössä - Huolehditaan lasten ja nuorten kasvuympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta sekä yhteisöjen hyvinvoinnista - Vastataan elinympäristön ARrakenteellisesta turvallisuudesta	- Lisätään vanhempien, lasten ja nuorten tietoisuutta tapaturmariskeistä ja valmiuksia niistä suojautumiseen huomioiden erityisesti seuraavat aihealueet: lasten liikennekäyttäytyminen, kaatumiset, putoamiset, myrkytykset, hukkumis- ja tukehtumisvaara, lasten kuritusväkivalta ja henkinen kaltoinkohtelu - Kartoitetaan tapaturmien määrää	Kaikki ikäryhmät	- Kunta tarkastaa kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin kolmen vuoden välein (Prosessi-indikaattori, Peruskoulu) - Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitojaksot 0-14-vuotiailla / 10 000 vastaavanikäistä asukasta - Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, 4. & 5. luokkalaisten/ 8. & 9. luokkalaisten/ ammattillisen oppilaitoksen 1. & 2. vuoden opiskelijat/ lukion 1. & 2. vuoden opiskelijat - Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 0-6-vuotiaat potilaat / 10 000 vastaavanikäistä - Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 7-14-vuotiaat potilaat / 10 000 vastaavanikäistä	- Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastukset toteutuvat - Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitojaksot vuonna 2020 91,6 ja 2021 74,7 - Tapaturma koulussa tai koulumatkalla 4. & 5. luokkalaisten ei tuloksia, indikaattoria ei enää päivitetä 8. & 9. luokkalaisten vuonna 2019 20,6% ja 2021 21,0% - ammattillisen oppilaitoksen 1. & 2. vuoden opiskelijat, vuonna 2019 10,6 % ja 2021 3,6 % - lukion 1. & 2. vuoden opiskelijat, vuonna 2019 12,7 % ja 2021 8,6% - Varhaiskasvatuksen ja Liikenneturvan yhdessä toteuttama "turvaistuinratsia" päiväkotilasten huoltajille. - Varhaiskasvatuksessa ylläpidettiin edelleen koko henkilöstön ensiapuvalmiutta. - Vammat ja myrkytykset ei tilastota Pieksämäeltä

Arviointi / huomiotavaa

Turvallisuussuunnitelman mukaisia toimenpiteitä on toteutettu niin yleisessä kaupunkisuunnittelussa (mm. liikenneturvallisuus, yleiset alueet, leikkikentät, kiinteistöt, ml. kiinteistösuunnitelma) kuin vastuualue- ja toimintayksikkökohtaisessa työssä. Lakisääteiset, määrävuosin tapahtuvat julkisten tilojen (mm. koulut ja oppilaitokset) terveellisyys- ja turvallisuustarkastukset on toteutettu kaupungin, Keski-Savon ympäristötoimen, työterveyshuollon sekä työsuojelun yhteistyönä.

Kiinteistösuunnitelma: Kiinteistöistä pidetty huolta niin, että ne palvelevat käyttäjiä turvallisesti ja terveellisesti. Uudisrakentamisessa ja peruskorjauksissa huomioitu esteettömyys niin, että rakennukset palvelisivat kaikkia käyttäjiä. Kiinteistöohjelma on käsitelty valtuustossa 12.12.2022.

Turvallisuussuunnitelma: Turvallisuussuunnitelman 2022–2025 päivittäminen on valmistunut. Turvallisuussuunnitelma on käsitelty teknisessä lautakunnassa 23.2.2023 ja toimenpiteitä edistetään määrärahojen puitteissa.

Kevyt liikenne: Kunnossapidon tasoon on kiinnitetty huomiota myös talvella niin, että pyöräily onnistuisi ympäri vuoden ja liukastumisvahinkoja tulisi mahdollisimman vähän. Suojateiden puhtaanapitoon on kiinnitetty huomiota. Asemanseudun kevytväylä on rakentamisvaiheessa ja siihen liittyvät turvallisuussuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet tehdään kuluvana vuonna. Vangasjärven länsirannalle on valmistunut kevytväylän perusparannus.

Joukkoliikenne: Aseman seudun joukkoliikenteen esteettömyyttä kehitetään yhteistyössä Väyläviraston kanssa, aseman seudun peruskorjauksen yhteydessä.

Puistot: Puistojen kunnossapitoon on panostettu.

Leikkipaikat: Seunalantien perhepuisto on rakennettu 2022.

Katujen, teiden ja kevyen liikenteen väylien kunnossapitoa on pyritty hoitamaan niin, että ne ovat turvallisessa kunnossa. Kaavoituksessa on huomioitu aluevaraukset riittäville ja turvallisille liikenneneratkaisuille. Teiden ja katujen näkemäalueet pidetään näkemäesteistä vapaana. Teknisessä toimessa suunnittelun ja toteutuksen lähtökohtana on pidetty viihtyisää, turvallista ja esteetöntä asuinympäristöä. Kansalaisten tietoisuutta ja omaa vastuuta tapaturmariskeistä ja niiden ehkäisystä on lisättävä oikean ja ajantasaisen tiedon avulla. Julkinen toimija vastaa elinympäristön rakenteellisesta turvallisuudesta, mutta myös kansalaisten tulee voida osallistua oman elinympäristönsä, mm. liikunta- ja leikkipaikkojen, turvallisuussuunnitteluun. Kaikkien ikäryhmien kohdalla ennaltaehkäisevä tapaturmariskien tunnistaminen, kartoitus ja vähentäminen tulee saada systemaattiseksi ja kattavaksi toiminnaksi. Erityisesti riskiryhmät on tunnistettava. Lisäksi on tuettava varhain ja ohjattava hoidon piiriin heitä, joiden taustassa on lasten turvallisuutta uhkaavia tekijöitä (mm. mielenterveys- ja päihdeongelmia tai väkivaltaa).

Pieksämäen Seudun maanpuolustusnaiset ry on järjestänyt useita varautumiskoulutuksia paikkakunnalla oleville yhdistyksille. Yksi henkilö kouluttautunut varautumiskouluttajaksi. Jäsenmäärä noussut 30 % edellisestä vuodesta ja seuran toiminta kiinnostaa yhä useampia.

4 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

1. Tiedostetaan, että Pieksämäellä on yksinhuoltaja- ja vähätuloisia perheitä keskimääräisesti enemmän kuin koko maassa ja Etelä-Savossa. Huomioidaan pienituloisuus palveluja kehitettäessä. Lapsiperheiden palveluja pidettävä hyvällä tasolla. Lisäksi Pieksämäen väestörakenteessa ikään-tyminen näkyy kasvavana vanhusväestön määränä ja pienenevinä syntyneiden lasten ikäluokkina. Ikäihmisten olosuhteet tulee saada kotona selviytymistä tukevaksi, erityisesti toimintakyvyn, fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden (ml. tapaturmien ehkäisy) edistäminen, yhteisöllisyyden ja sosiaalisten suhteiden mahdollistaminen sekä palveluohjauksen kehittäminen ovat tärkeitä.
2. Tällä hetkellä TE-toimistojen vastuulla olevat henkilöasiakas-, työnantaja- ja yrityspalvelut siirtyvät kuntien vastuulle vuonna 2025, jolloin kuntien vastuu työllisyyden hoidosta kasvaa. Kaikkien väestöryhmien kohdalla syrjäytymistä ehkäisevät toimet ja mm. työllisyyden edistäminen sekä pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten kuntouttavat työ- ja toimintakykyä edistävät toimet ovat keskeisiä. Työssä olevien työhyvinvoinnista ja työssä jaksamisesta huolehditaan.
3. Lasten, nuorten ja perheiden elintapaohjaukseen on kehitetty työmenetelmiä ja toimintatapoja ehkäisemään mm. lasten ja nuorten ylipainon lisääntymistä ja liikkumattomuudesta aiheutuvia terveydellisiä haittoja ja sitä työtä on jatkettava sekä kehitettävä. Vahvistetaan harrastamista koulupäivän yhteyteen, yhteistyö harrastustoimijoiden kanssa. Kaikkien kuntalaisten liikkumisen mahdollistamista sekä elintapaohjauksen kehittämistä jatketaan.
4. Taide- ja kulttuuritoiminta tunnistetaan yhdeksi osallistumisen muodoksi. Kulttuurinen hyvinvoinnin kehittäminen on suunnitelmallista toimintaa. Vahvistetaan LAKU-lähetetoimintaa. Hyödynnetään kulttuuria kaikille -hankkeessa luotuja toimintamalleja.
5. Ympäröivän luonnon ja muun elinympäristön mahdollisuuksien hyödyntäminen kaiken ikäisten pieksämäkeläisten liikunnan ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin samoin kuin elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edistämisessä. Em. näkökulmat vahvistavat myös kunnan elinvoimaa.
6. Tiedottamisen tehostaminen, ml. hyvinvointipalvelut ja -toiminnot sekä kunnan palvelut. Kuntalaisten saatava tietoa siitä mistä saavat eri palvelut SOTE-uudistuksen myötä.

7. Toimivat infrajärjestelmät koko kunnan alueelle, sekä tietoliikenneinfra että kuntalaisten omaehtoisen hyvinvoinnista huolehtimisen turvaaminen: turvalliset, toimivat, esteettömät rakennukset, liikuntapaikat ja -tilat, tiet ja kulkuväylät, reitistöt, ulkoilualueet- pidettävä huoli ja kehitettävä. Terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä rakennettava yhteistyössä ELOISAn, kunnan, kolmannen sektorin ja yksityisten toimijoiden kanssa. Tärkeää tukea eri järjestöjen toiminta edellytyksiä ja kirjata kaupungin avustusperiaatteet Sote uudistuksen myötä selkeäksi paikallista toimintaa tukevaksi toiminnaksi.

8. Yhä useammilla lapsilla ja nuorilla on erilaisia käytöshäiriöitä, neuropsykologisia ongelmia sekä ahdistuneisuutta. Häiriöiden lisäksi lapsilla esiintyy paljon reagointia ja väliaikaista oireilua. Tämä näkyy niin neuvolan, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen kuin nuorisotyön arjen toiminnoissa. Ennaltaehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin pitäisi löytää enemmän keinoja varhaiseen puuttumiseen ja saada lisää resurssia. Varhainen puuttuminen lasten, nuorten ja lapsiperheiden ongelmiin ei yksistään riitä, vaan tarvitaan myös hyvinvointia rakentavaa ja ennalta ehkäisevää työtä. Vanhempia on tuettava paremmin esim. kotiin jalkautuvilla palveluilla. Erityisesti lasten ja nuorten parissa työskentelevien turvallisuusosaamista olisi tuettava ja vahvistettava perus- ja täydennyskoulutuksen avulla.

9. 15–24-vuotiailla nuorilla on enenevässä määrin erilaisia mielenhyvinvointiin liittyviä haasteita ja matalankynnyksen mipä palveluja tulee kehittää. Kannabisvalistusta täytyy tehostaa yläkoulussa ja 2. asteella. Edellä mainituilla osa-alueilla tehdään yhteistyötä järjestöjen, yritysten sekä oppilaitosten kanssa. Ehkäisevälle päihdetyölle ei ole koko maakunnan eli Etelä-Savon alueella koko-aikaista vastuuhenkilöä tai organisaatiota. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa sekä perus- että erityistasolla psykiatrian erikoislääkärien puute on johtanut koko Etelä-Savon alueella runsaaseen ostopalvelujen käyttöön.

10. Kehitämme viihtyisiä ja toimivia asuinympäristöjä koko maaseutukaupungin alueella. Kaupunki yhdessä muiden toimijoiden ja asukkaiden kanssa huolehtii koko kunnan alueen turvallisesta, esteettömästä ja viihtyisästä toiminta- ja elinympäristöstä (ulkoilu-, liikunta- ja leikkipaikat) sekä asukkaiden turvallisesta arjesta. Vastuualueet ja toimintayksiköt huomioivat turvallisuus- ja väkivallan ehkäisysuunnitelmissa olevat tavoitteet ja toimenpiteet. Turvataan kestäväällä kuntataloudella edellytykset pito- ja vetovoiman lisäämiselle.

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Vuonna 2022 ovat valmistuneet seuraavat suunnitelmat ja asiakirjat, jotka ohjaavat hyvinvoinnin edistämisen työtä Pieksämäellä:

- [Turvallisuussuunnitelma 2022–2025](#) (kaupunginvaltuusto 2.5.2022 § 23)
- [Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2022–2025](#) (kaupunginvaltuusto 6.6.2022 § 37)
- [Ikäohjelma](#) (kaupunginvaltuusto 26.9.2022 § 49)
- [Varhaiskasvatussuunnitelma 2022](#) (opetuslautakunta 15.6.2022 § 55)
- [Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma 2022–2025](#) (kaupunginvaltuusto 12.12.2022 § 86)
- [Varhaisen tuen käsikirja 2022–2025](#) (opetuslautakunta 14.12.2022 § 96)
- [Kiusaamisen vastainen ohjelma](#) (opetuslautakunta 14.12.2022 § 100)
- [Lähisuhdeväkivaltatyön opas 2022](#), maakunnallisena yhteistyönä laadittu
- [Kiinteistöohjelma 2022–2026](#) (kaupunginvaltuusto 12.12.2022 § 83)

6 Kertomuksen vastuutaho ja laatijat

Pieksämäen kaupunginhallituksen nimeämän laajan hyvinvointityöryhmän jäsenet valtuustokaudella 2022–2025 ovat:

- Seija Laitinen, nuoriso- ja hyvinvointikoordinaattori (hyvinvointityöryhmän puheenjohtaja)
- Päivi Majoinen, kulttuuri- ja vapaa-aika-johtaja (työryhmän sihteeri; kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi, Seutuopisto)
- Soili Moilanen, kaupunginhallituksen puheenjohtaja
- Erkki Huupponen, kaupunginvaltuuston puheenjohtaja
- Pekka Häkkinen, kaavoituspäällikkö (tekninen toimi)
- Jari Honkanen, työllisyyskoordinaattori (työllisyyspalvelut), loppuvuodesta 2022 liikuntapalvelupäällikkö
- Pertti Kumpulainen, vammaisneuvoston puheenjohtaja
- Leena Majava, toiminnanjohtaja (Neuvokas toimintakeskus)
- Anja Manninen (Paiste ry)
- Antti Nousiainen, liikuntapalvelupäällikkö 18.6.2022 saakka (vapaa-aikatoimi)
- Päivi Kauppinen, tulosaluejohtaja (perusturva, ikääntyvät)
- Anu Pöyhönen, toimistopalvelupäällikkö (kaupungin henkilöstö- ja toimistopalvelut)
- Paula Tiihonen, perusturvajohtaja (perusturva)
- Minna Salomaa, mielenterveys- ja päihteet -yksikön esimies (perusturva)
- Jaakko Roitto, varhaiskasvatusjohtaja 1.8.2022 alkaen
- Merja Voutilainen, terveysvalvonnan johtaja (Keski-Savon ympäristötoimi)

Lasten ja nuorten Pieksämäki -työryhmä:

- Greta Jauhijärvi, perheiden palveluiden tulosaluejohtaja (perusturva)
- Erika Rannanheimo, ylläkäri (perusturva, perheiden palvelut)
- Seija Laitinen, nuoriso- ja hyvinvointikoordinaattori (nuorisotoimi), työryhmän puheenjohtaja
- Marja-Riitta Savolahti, vs. yksikön esimies (perusturva, perheiden palvelut)
- Jukka Keituri, opetusjohtaja (sivistystoimi)
- Anne Peltola, varhaiskasvatuksen vt. johtaja 31.7.2022 saakka
- Jaakko Roitto, varhaiskasvatusjohtaja 1.8.2022 alkaen
- Riitta Mentula, johtava sosiaalityöntekijä (perusturva)

7 Kertomuksen hyväksyminen

Hyväksytty kaupunginvaltuustossa 20.3.2023 (§ 13).

